GRUBA KURA

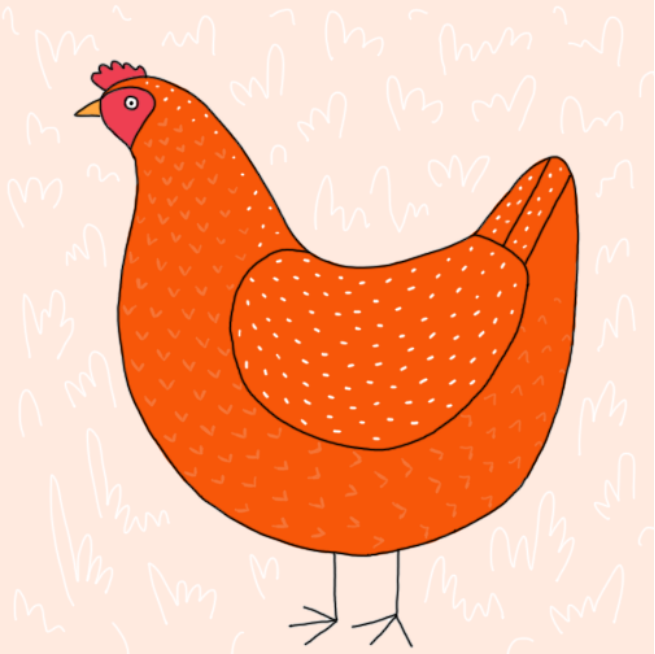

il. Marcelina Jarnuszkiewicz

Dlaczego piszemy GRUBA KURA, a nie „gróba kóra”? Odpowiedź na to pytanie jest prosta: dlatego że NIE MA UZASADNIENIA dla zapisu GRUBA KURA przez o kreskowane. Głosce [u] odpowiadają w polszczyźnie dwa znaki: u zwykłe i o kreskowane (nie: ó kreskowane), czyli litera u i litera ó. Litera ó pojawia się w zapisie wtedy, gdy wyraz w przeszłości był inaczej wymawiany. W czasach Piastów i Jagiellonów w języku polskim występowały samogłoski długie i samogłoski krótkie, a różnica pomiędzy nimi była istotna. Zmierzch epoki Jagiellonów niemal pokrywa się z okresem zaniku iloczasu: zazwyczaj uznaje się, że iloczas zanikł w pierwszym ćwierćwieczu XVI w. (czyli za czasów panowania Zygmunta Starego), wystarczyło zatem zaledwie jedno pokolenie, by w polszczyźnie dokonała się zmiana wręcz rewolucyjna: przestano wymawiać samogłoski długie, zamiast tego zaczęto wymawiać samogłoski ścieśnione, czyli o podwyższonej, zwężonej artykulacji. Innymi słowy: te wyrazy, w których do niedawna było wymawiane długie [o], zaczęły być wymawiane z [o] ścieśnionym, czyli z dźwiękiem brzmiącym jak coś pomiędzy [o] i [u]. Żeby oddać w zapisie nową różnicę fonetyczną pomiędzy „zwykłym”, czyli dotychczasowym krótkim [o] a nową głoską już niebrzmiącą jak długie [o], zaczęto ten nowy dźwięk zapisywać jako ó. Zanik [o] ścieśnionego nastąpił dopiero w XIX w. – wtedy głoska zapisywana znakiem ó ostatecznie utożsamiła się w wymowie z głoską zapisywaną literą u.